

Ліпчевська Інна Леонідівна,
 доктор філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка,
 науковий співробітник відділу дидактики,
 науковий співробітник відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко
 Інституту педагогіки НАПН України,
 м. Київ

МІНІМІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ: ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ

У реаліях сьогодення інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) широко використовуються для забезпечення неперервності (стабільності) освітнього процесу, дотримання принципів доступності навчання, його систематичності й послідовності. Результативність навчання, зокрема у початковій школі, безпосередньо залежить від можливості його реалізації у змішаному/дистанційному форматі: компетентності вчителів та учнів щодо використання ІКТ в освітньому процесі, наявності засобів віддаленої комунікації та навчання. Цифровізація освіти є дієвим шляхом оптимізації (адаптації) освітньої системи до воєнних умов в країні, мінімізації освітніх втрат учнів, забезпечення персоналізації/індивідуалізації/диференціації освіти задля надолуження розривів у навчанні.

Інформаційно-комунікаційна компетентність є однією з ключових компетентностей сучасного школяра та, згідно Державного стандарту початкової освіти, «передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях». Зокрема учні початкової школи мають усвідомлено використовувати ІКТ та цифрові пристрої для доступу до інформації, спілкування та співпраці, а також бути обізнаними щодо етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії та дотримуватися їх. Зазначене відображено в загальних і обов'язкових результатах навчання здобувачів освіти в межах інформатичної освітньої галузі (табл. 1).

Таблиця 1

ДСПО: інформаційно-комунікаційна взаємодія учнів
 (в межах освітнього процесу)

Загальні результати навчання здобувачів освіти	Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти	
	1–2 класи	3–4 класи
Організовує власне інформаційне середовище	Організовує власне робоче місце за допомогою дорослих; розпізнає та описує прості проблеми та збої, які виникають у роботі доступних цифрових пристроїв, звертається за	Налаштовує для власних потреб відповідне програмне середовище; визначає за допомогою правильної термінології збої у роботі доступних цифрових пристроїв, усуває прості

	допомогою та підтримкою	несправності
Спілкується, навчається та співпрацює в мережевих спільнотах	Використовує цифрові пристрої, технології для доступу до інформації та спілкування	Співпрацює та спілкується в захищених мережевих спільнотах для обміну думками, виконання спільних завдань, пошуку інформації та навчання
Відповідально використовує інформаційні технології у повсякденному житті, захищає себе та власний інформаційний простір	Дотримується правил безпечної роботи; захищає власний інформаційний простір; розповідає про проблеми дорослим	Відповідально використовує технології для власної безпеки, регулює власний час роботи з цифровими пристроями, обговорює різні наслідки використання інформаційних технологій у школі, на вулиці, вдома тощо

Водночас, у чинних типових освітніх програмах для початкової школи розглянуті загальні й обов'язкові результати навчання з предмета «Інформатика» знаходяться поза основним фокусом уваги. Так, у програмі, розробленій під керівництвом О. Савченко зміст предмета «Інформатика» (2, 3, 4 класи) включає змістовні лінії: «Інформація. Дії з інформацією», «Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією», «Комп'ютерні програми. Меню та інструменти», «Об'єкт. Властивості об'єкта», «Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання», «Алгоритми», які вивчаються за використання текстового (MicrosoftWord), графічного (Paint) редакторів і середовища програмування (Scratch) за лінійно-концентричним принципом (з горизонтальним поглибленням). Констатуємо, що питання використання ІКТ для дистанційного спілкування учнів і вчителя, їхньої взаємодії в цифровому освітньому середовищі не розглядається. У типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Р. Шияна в межах предмета «Інформатика» (3, 4 класи) виділено змістову лінію «Комунікація та співпраця», присвячену питанням ознайомлення учнів початкової школи з доступними засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайн-ового чи офлайн-ового середовища для цього. Проте в обов'язкових та очікуваних результатах навчання аспект використання ІКТ для дистанційної (навчальної) комунікації, взаємодії, виконання навчальних завдань не виокремлюється.

Це обумовлює відсутність цілеспрямованої уваги вчителів інформатики до розглянутого питання, а також обмеженість (недостатність) контенту з розвитку умінь та навичок дистанційної (навчальної) комунікації учнів в дидактичному забезпеченні предмету «Інформатика» для початкової школи.

Згідно зазначеного, розвиток в учнів початкової школи умінь і навичок використання ІКТ для доступу до (навчальної) інформації, спілкування та співпраці в цифровому (освітньому) середовищі не реалізовується у повному обсязі та має значний потенціал щодо мінімізації освітніх втрат учнів в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Загорюлько М. О. Personalized learning in a digital educational environment. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* зб. матеріалів VII міжн. наук.-практ. конф., 01 берез. 2023 р., Харків, 2023. С. 210–212
2. Липчевська І. Розвиток умінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи : дис. ... д-ра філософії в галузі педагогіки : 011. Київ, 2024. 464 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/739908/>
3. Липчевська І. Л. Засоби наочності у початковій освіті: аспект використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи* : матеріали VI Міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, 12–18 трав. 2020 р. 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1zRJ_kH2acw1pLqhuMN5ofxseerBTbaMi/view
4. Малихін О. В., Загорюлько М. О. Індивідуалізація навчання в закладах загальної середньої освіти як психолого-педагогічна проблема. *Світ дидактики: дидактика в сучасному світі* : зб. матеріалів III міжн. наук.-практ. інтернет-конф., м. Київ, 07–08 лист. 2023 р., Київ, 2024. С. 165–170
5. Малихін О., Арістова Н., Липчевська І. Аналітичні матеріали: дидактичні особливості організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2023. Т. 11, № 10. С. 56–62. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol11i10-008>
6. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 24.07.2019 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text> (дата звернення: 17.07.2022)
7. Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/12/10/Osvita-4.0.ukrayinskyu.svitanok.pdf>
8. Типологія цифрових інструментів / UNESCO Education team та ін. *Genially*. URL: https://view.genial.ly/6523f3c1289adb00115ffcd9/interactive-content-unesco-interaktiv-m2-tipologiya-cifrovih-instrumentiv?fbclid=IwAR3PCeQZ5VYztz64NmYKId8P9WxXGF7YUx93_LdSA7RJJx3Z2GHwZ_2nJxw_aem_AUK-7hcCIshC1QibQVaGbEDCTMpK00xSB1TSo743RftTv7MvGPiYoZdJyzGL (дата звернення: 18.04.2024)
9. Anxiety among school-age children in war-affected areas in Ukraine and ways to reduce it: parents' views / O. Malykhin et al. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2023. Vol. 1. P. 553–563. URL: <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7088> (date of access: 18.04.2024)
10. Educators' feedback on website "Overcoming stress and anxiety together: teachers – schoolchildren – parents" / A. Kaupuzs et al. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2023. Vol. 1. P. 564–574. URL: <https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7089> (date of access: 18.04.2024)